Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

25 päivänä lokakuuta 2012*

Jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen — Liikenne — Yhteisön rautateiden kehittäminen — Direktiivi 91/440/ETY — 5 artiklan 3 kohta — Rautatieliikennettä harjoittavat yritykset — Hallinnon riippumattomuus — Henkilöstöön, varoihin ja hankintoihin liittyvät päätökset — 7 artiklan 3 kohta — Rahoituksen myöntäminen rataverkon haltijalle — Direktiivi 2001/14/EY — 6 artiklan 1 kohta — Tilien tasapaino — Asianmukaiset vaatimukset — Puutteellinen täytäntöönpano

Asiassa C-557/10,

jossa on kyse SEUT 258 artiklaan perustuvasta jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevasta kanteesta, joka on nostettu 26.11.2010,

Euroopan komissio, asiamiehinään H. Støvlbæk ja M. França, prosessiosoite Luxemburgissa,

kantajana,

vastaan

Portugalin tasavalta, asiamiehinään L. Inez Fernandes ja A. Pereira de Miranda,

vastaajana,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Tizzano sekä tuomarit A. Borg Barthet (esittelevä tuomari), E. Levits, J.-J. Kasel ja M. Berger,

julkisasiamies: N. Jääskinen,

kirjaaja: hallintovirkamies K. Malacek,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

kuultuaan julkisasiamiehen 6.9.2012 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: portugali.

tuomion

1 Euroopan komissio vaatii kanteellaan unionin tuomioistuinta toteamaan, että Portugalin tasavalta ei ole noudattanut yhtäältä yhteisön rautateiden kehittämisestä 29.7.1991 annetun neuvoston direktiivin 91/440/ETY (EYVL L 237, s. 25), sellaisena kuin se on muutettuna 26.2.2001 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2001/12/EY (EYVL L 75, s. 1; jäljempänä direktiivi 91/440), 5 artiklan 3 kohdan ja toisaalta direktiivin 91/440 7 artiklan 3 kohdan sekä rautateiden infrastruktuurikapasiteetin käyttöoikeuden myöntämisestä ja rautateiden infrastruktuurin käyttömaksujen perimisestä sekä turvallisuustodistusten antamisesta 26.2.2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/14/EY (EYVL L 75, s. 29), sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna 23.10.2007 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2007/58/EY (EUVL L 315, s. 44; jäljempänä direktiivi 2001/14), 6 artiklan 1 kohdan mukaisia velvoitteitaan, koska se on edellyttänyt, että kaikkiin julkisessa omistuksessa olevan rautatieliikennettä harjoittavan yrityksen CP Comboios de Portugal EPE:n (jäljempänä CP) tekemiin yhtiöosuuksien hankintaa ja luovuttamista koskeviin yksittäisiin päätöksiin saadaan maan hallituksen lupa, ja koska se ei ole toteuttanut tarvittavia kansallisia toimenpiteitä noudattaakseen velvoitetta vahvistaa asianmukaiset vaatimukset sen varmistamiseksi, että rataverkon haltijan, Rede Ferroviária Nacional – REFER EP:n (kansallinen rautatieverkko, jäljempänä REFER), tilit ovat tasapainossa.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

2 Direktiivin 91/440 3 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

— ’rautatieyrityksellä’ yhteisön voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti toimiluvan saanutta julkista tai yksityistä yritystä, jonka päätoimena on rautateiden tavara- ja/tai matkustajaliikenteen harjoittaminen ja joka on velvollinen huolehtimaan vetopalveluista; tähän kuuluvat myös yksinomaan vetopalveluja tarjoavat yritykset,

– –”

3 Kyseisen direktiivin 4 artiklan, joka kuuluu kyseisen direktiivin II jaksoon, jonka otsikko on ”Hallinnon riippumattomuus”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että rautatieyrityksillä on liikkeenjohdon ja hallinnon sekä hallinnon, talouden ja kirjanpidon sisäisen tarkastuksen osalta riippumaton asema siten, että erityisesti niiden varat, talousarviot ja tilit ovat erillään valtion varoista, talousarviosta ja tileistä.”

4 Kyseisen direktiivin 5 artiklan 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Valtiovallan määrittelemien yleisten poliittisten suuntaviivojen mukaisesti sekä ottaen huomioon kansalliset, mahdollisesti monivuotiset suunnitelmat ja sopimukset, mukaan lukien investointi- ja rahoitussuunnitelmat, rautatieyrityksillä on erityisesti oltava vapaus:

– –

— päättää henkilöstöään, varojaan ja hankintojaan koskevista asioista,

_ _”

5 Saman direktiivin 7 artiklan 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltiot saavat myös myöntää [rataverkon haltijalle], ottaen huomioon perustamissopimuksen 73, 87 ja 88 artiklan, sen tehtäviä, kokoa ja rahoitustarpeita vastaavaa rahoitusta, erityisesti uusien investointien kattamiseksi.”

6 Direktiivin 2001/14 6 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on vahvistettava vaatimukset ja tarvittaessa myös ennakkomaksut sen varmistamiseksi, että tavanomaisissa liikeolosuhteissa ja kohtuullisen ajanjakson aikana [rataverkon haltijan] tileissä ovat keskenään tasapainossa toisaalta infrastruktuurin käyttömaksuista saatavat tulot, muista kaupallisista toimista aiheutuvat ylijäämät ja valtion rahoitus sekä toisaalta infrastruktuurista aiheutuvat menot.

Jäsenvaltio voi 7 ja 8 artiklassa säädettyjen hinnoitteluperiaatteiden puitteissa edellyttää, että [rataverkon haltija] saattaa tilinsä tasapainoon ilman valtion rahoitusta, sanotun kuitenkaan rajoittamatta sitä, että pitkän aikavälin tavoitteena saattaa olla se, että infrastruktuurin käyttäjä kattaa kaikkien liikennemuotojen infrastruktuurikustannukset tasapuolisen ja syrjimättömän liikennemuotojen välisen kilpailun pohjalta, jos rautatieliikenne pystyy kilpailemaan muiden liikennemuotojen kanssa.”

Portugalin oikeus

7 Asetuksella (Decreto-Lei) nro 104/97, joka annettiin 29.4.1997 (Diário da República I, A-sarja, nro 99, 29.4.1997), perustettiin REFER. Sen yhtiöjärjestys julkaistiin kyseisen asetuksen liitteessä I.

8 Kyseisen asetuksen 12 §:n 2 momentissa määritetään kyseisen pykälän otsikon mukaisesti yhtiöjärjestyksen kohde ja soveltamisala seuraavasti:

”[Portugalin] hallitus seuraa yrityksen tilanteen kehitystä valvoakseen yrityksen taloudellisen ja rahoituksellisen tasapainon säilymistä sekä rautatieinfrastruktuurin rakentamista, asentamista ja uudistamista varten otettujen lainojen takaisinmaksua siten, ettei valvonta haittaa rautateiden nykyaikaistamiseen tähtäävän asianmukaisen politiikan toteuttamista.”

9 Asetuksessa (Decreto-Lei) nro 270/2003, joka annettiin 28.10.2003 (Diário da República I, A-sarja, nro 250, 28.10.2003), määritellään rautatieliikennepalvelujen tarjonnan ja rautatieinfrastruktuurin hallinnon edellytykset. Sen 63 §:llä säännellään erityisesti rataverkon haltijan tilien tasapainoa seuraavasti:

”1. Seuraavien tekijöiden on oltava rataverkon haltijan tileissä keskenään tasapainossa:

a) yhtäältä infrastruktuurin käyttömaksuista saatavat tuotot, muista kaupallisista toimista kertyvät ylijäämät ja valtion rahoitus, tarvittaessa ennakkomaksujen muodossa, ja

b) toisaalta infrastruktuurin hallinnosta ja ylläpidosta aiheutuvat julkisen palvelun kustannukset.

2. Rataverkon haltijan on saavutettava 1 momentissa tarkoitettu tasapaino ilman valtion rahoitusta tässä luvussa tarkoitettua hinnoittelurakennetta noudattaen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta sitä, että pitkän aikavälin tavoitteena saattaa olla se, että infrastruktuurin käyttäjä kattaa asteittain kaikkien liikennemuotojen infrastruktuurikustannukset tasapuolisen ja syrjimättömän liikennemuotojen välisen kilpailun pohjalta, jos rautatieliikenne pystyy kilpailemaan muiden liikennemuotojen kanssa ja jos erityisesti ympäristökustannukset on sisällytetty vastaavantasoisesti muihin liikennemuotoihin.

3. Edellä 1 momentissa tarkoitetun tasapainon saavuttamiseksi ja sen arvioimiseksi, onko mahdollisesti tarpeen, että valtio maksaa korvauksia infrastruktuurin hallintoa koskevasta julkisesta palvelusta, on otettava käyttöön kustannusten jakamismenetelmä, jossa avoimesti näytetään, että huomioon otetaan ainoastaan infrastruktuurin hallinnosta, ylläpidosta, säilyttämisestä ja tarjoamisesta aiheutuvat kustannukset.

– –

7. Tämän pykälän 1 momentin b kohtaa sovellettaessa rahoituskustannuksia ja ylimääräisiä kustannuksia ei lueta infrastruktuurin hallinnosta aiheutuviin julkisen palvelun kustannuksiin.

8. Valtio korvaa luonnonmullistuksista aiheutuvat ylimääräiset kustannukset.”

10 Asetuksella (Decreto-Lei) nro 300/2007, joka annettiin 23.8.2007 (Diário da República I[a], A-sarja, nro 162, 23.8.2007), muutettiin valtion yrityksiä ja Portugalissa sijaitsevia julkisessa omistuksessa olevia yrityksiä koskevaa lainsäädäntöä.

11 Kyseisen asetuksen 10 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Valtion osakkeenomistajan oikeuksia käyttää valtiovarainministerin alaisuuteen kuuluva valtiokonttori, joka voi seuraavassa pykälässä tarkoitettujen suuntaviivojen mukaisesti ja sektorista vastaavien ministerien yhteisellä määräyksellä antaa valtuutuksia etukäteen saavutetun yhteisymmärryksen pohjalta.

– –

3. Edeltävissä momenteissa tarkoitettuja oikeuksia voidaan käyttää välillisesti täysin julkisessa omistuksessa olevien pääomayhtiöiden välityksellä.”

12 Kyseisen asetuksen 37 §:n 1 momentissa täsmennetään yhtiöiden perustamisesta sekä osuuksien hankkimisesta ja luovuttamisesta seuraavaa:

”[V]altion tai muiden valtion elinten ja julkisessa omistuksessa olevien yritysten suorittamiin yhtiöiden perustamisiin tai osuuksien hankkimiseen tai luovuttamiseen on saatava valtiovarainministerin ja sektorista vastaavan ministerin lupa. – –

– –”

13 Asetuksella (Decreto-Lei) nro 137-A/2009, joka annettiin 12.6.2009 (Diário da República I, A-sarja, nro 112, lisäosa 12.6.2009), määritetään CP:n toimiala ja CP:hen sovellettava lainsäädäntö. Lisäksi kyseisen asetuksen liitteessä I vahvistetaan CP:n yhtiöjärjestys.

14 Kyseisen asetuksen 2 §:n sanamuoto on seuraava:

”Oikeudellinen luonne

[CP] on julkisessa omistuksessa oleva liiketoimintaa harjoittava yksikkö, joka on oikeushenkilö ja jolla on hallinnollinen ja taloudellinen itsemääräämisoikeus sekä omat varat, joiden käyttöä varainhoidosta ja liikenteestä vastaavat [Portugalin] hallituksen jäsenet ohjaavat ja valvovat.”

15 CP:n yhtiöjärjestyksen 1 §:n, jonka otsikkona on ”Nimi ja kotipaikka”, 1 momentissa todetaan seuraavaa:

”[CP] on julkisessa omistuksessa oleva liiketoimintaa harjoittava yksikkö, joka on oikeushenkilö ja jolla on hallinnollinen ja taloudellinen itsemääräämisoikeus, omat varat sekä oikeuskelpoisuus, joka kattaa kaikki sen toiminnan kannalta välttämättömät ja asiaankuuluvat oikeudet ja velvollisuudet.”

16 CP:n toimiala määritellään kyseisen yhtiöjärjestyksen 2 §:ssä. Siinä todetaan seuraavaa:

”1. [CP:n] pääasiallinen toimiala on matkustaja- ja tavaraliikenteen palvelujen tarjoaminen kansallisen rautatieverkoston nyt tai tulevaisuudessa muodostavilla rautateillä, rataosilla ja muilla osilla.

– –

3. [CP] voi toissijaisesti harjoittaa seuraavaa toimintaa – –

4. Edellisessä momentissa määritellyn toimialan mukaista toimintaa harjoittaessaan [CP] voi

a) perustaa yhtiöitä ja hankkia osuuksia lain mukaisesti,

– –”

17 Yhtiöjärjestyksen 9 §:n mukaan CP:llä on seuraavat toimivaltuudet:

”1. Hallituksella on kaikki valtuudet johtaa ja hallinnoida yhtiötä lain ja yhtiöjärjestyksen mukaan.

2. Hallituksen tehtävänä on erityisesti

– –

l) käsitellä yhtiöiden perustamista sekä osuuksien hankkimista ja luovuttamista koskevat asiat lain mukaisesti,

– –”

18 Saman yhtiöjärjestyksen lukuun IV, jonka otsikko on ”Ohjaus”, sisältyy 21 §. Siinä todetaan otsikon ”Johtamisen suuntaviivat” alla seuraavaa:

”1. [Portugalin] hallitus määrittelee lakia noudattaen yleiset tavoitteet, joihin [CP:n] on toiminnassaan pyrittävä, ja valvoo niiden yhteensopivuutta laissa määritellyn yleisen ja alakohtaisen politiikan kanssa.

2. [Portugalin] hallitus seuraa yrityksen tilanteen kehitystä varmistaakseen yhteiskunnan tarpeiden asianmukaisen täyttymisen, turvatakseen yrityksen taloudellisen ja rahoituksellisen tasapainon sekä taatakseen rautatieliikenteen nykyaikaistamiseen tähtäävän asianmukaisen politiikan toteuttamisen.”

Oikeudenkäyntiä edeltänyt menettely

19 Komissio ilmoitti 26.1.2008 esittämässään virallisessa huomautuksessa Portugalin viranomaisille epäilyksistään, jotka koskivat kansallisen lainsäädännön, jolla muun muassa direktiivit 91/440 ja 2001/14 pantiin täytäntöön, yhteensoveltuvuutta unionin oikeuden kanssa. Portugalin viranomaiset esittivät viralliseen huomautukseen antamassaan vastauksessa tietoja ja väitteitä, jotka koskivat Portugalin lainsäädännön yhteensoveltuvuutta kyseisten direktiivien kanssa.

20 Komissio osoitti Portugalin viranomaisille 9.10.2009 päivätyllä kirjeellä perustellun lausunnon, jossa se kuitenkin totesi, että Portugalin tasavalta oli jättänyt noudattamatta direktiivin 91/440 5 artiklan 3 kohdan ja 7 artiklan 3 kohdan sekä direktiivin 2001/14 6 artiklan 1 kohdan mukaisia velvoitteitaan.

21 Portugalin viranomaiset vastasivat kyseiseen perusteltuun lausuntoon 14.12.2009 ja selvensivät asiaa.

22 Portugalin viranomaisten vastaus ei tyydyttänyt komissiota, joten se päätti nostaa käsiteltävän kanteen.

Kanne

Asian käsittelyn lykkäämistä koskeva vaatimus

23 Portugalin hallitus on ensisijaisesti esittänyt väitteitä, joilla pyritään kiistämään väitetty jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen, ja vaatinut toissijaisesti unionin tuomioistuinta lykkäämään asian käsittelyä 31.12.2011 saakka, jolloin tulevat voimaan lainsäädäntö ja sopimusvelvoitteet, joilla kyseisen jäsenvaltion mukaan lisätään rautatieliikennettä harjoittavien yritysten hallinnon riippumattomuutta valtiosta ja muutetaan rautatieinfrastruktuurin käyttömaksujen hinnoittelujärjestelmää.

24 On muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on niin, että kun arvioidaan sitä, onko jäsenvaltio jättänyt noudattamatta jäsenyysvelvoitteitaan, on otettava huomioon jäsenvaltion tilanne sellaisena kuin se oli perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättyessä, eikä unionin tuomioistuin voi ottaa huomioon tämän jälkeen tapahtuneita muutoksia (ks. mm. asia C-9/07, komissio v. Ranska, tuomio 27.9.2007, 8 kohta ja asia C-48/10, komissio v. Espanja, tuomio 18.11.2010).

25 Portugalin hallituksen esittämiä väitteitä on näin ollen tarkasteltava perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättyessä vallinneen tilanteen valossa, ja ne on jätettävä huomiotta siltä osin kuin ne koskevat kansallisen lainsäädännön myöhempää kehitystä.

26 Asian käsittelyn lykkäämistä koskeva vaatimus on näin ollen hylättävä.

Ensimmäinen väite, joka koskee direktiivin 91/440 5 artiklan 3 kohdan rikkomista

Asianosaisten lausumat

27 Komissio väittää, että Portugalin lainsäädäntö, jossa CP alistetaan maan hallituksen jäsenten ohjaukseen ja valvontaan, on ristiriidassa direktiivin 91/440 5 artiklan 3 kohdan kanssa.

28 Kyseinen toimielin vetoaa erityisesti siihen, että kansallisen lainsäädännön nojalla Portugalin valtio alistaa kaikki CP:n tekemät yhtiöosuuksien hankintaa ja luovuttamista koskevat yksittäiset päätökset maan hallituksen hyväksynnälle.

29 Koska rautatieliikennettä harjoittavien yritysten edellytetään hankkivan tietyntyyppisiä toimia varten ennakkoluvan maan hallitukselta, niitä ei voida pitää valtiosta riippumattomina tai itsenäisinä yrityksinä, ja niiden ei voida katsoa olevan vapaita päättämään omasta toiminnastaan unionin oikeuden vaatimusten mukaisesti.

30 Direktiivin 91/440 5 artiklan 3 kohdasta seuraa nimittäin selvästi, ettei valtio saa vaikuttaa varojen hankintaa tai luovuttamista koskeviin yksittäisiin päätöksiin. Vaikka tässä artiklassa täsmennetään, että nämä päätökset on tehtävä valtiovallan määrittelemien yleisten poliittisten suuntaviivojen mukaisesti, näissä suuntaviivoissa voidaan ainoastaan määritellä päätöksissä huomioon otettavat arviointiperusteet.

31 Komissio katsoo myös, että maan hallituksen puuttuminen CP:n johtamiseen ei ole pelkästään osakkeenomistajan oikeuksien käyttämistä, sillä osakkeenomistajana oleva valtio puuttuu johtamiseen valtiovarain- ja liikenneministerien harjoittaman valvonnan muodossa koko julkiseen sektoriin sovellettavien erillisten sääntöjen perusteella.

32 Portugalin hallitus kiistää komission johtopäätökset. Se toteaa, että vaatimus ministeritason luvasta osuuksien hankintaa ja luovuttamista varten koskee kaikentyyppisiä julkisessa omistuksessa olevia yrityksiä. Tämä vaatimus liittyy valtion rooliin pääoman haltijana. Portugalin hallitus lisää, että yhtiöosuuksien hankinnasta ja luovuttamisesta neuvotellaan yhtiön elimissä, joten rautatieyrityksen hallinnon itsenäisyys taataan direktiivin 91/440 5 artiklan 3 kohdan vaatimusten mukaisesti.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

33 On todettava, että – kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 28 kohdassa – direktiiveissä 91/440 ja 2001/14 ei velvoiteta yksityistämään rautateitä. Päinvastoin direktiivin 91/440 3 artiklassa ”rautatieyritys” määritellään ”yksityiseksi tai julkiseksi yritykseksi”. Rautatiealan perinteinen toimija voi näin ollen säilyä julkisena.

34 Lisäksi direktiivin 91/440 4 artiklan, joka kuuluu kyseisen direktiivin II jaksoon, jonka otsikko on ”Hallinnon riippumattomuus”, 1 kohdassa säädetään, että rautatieyrityksillä on ”riippumaton asema siten, että erityisesti niiden varat, talousarviot ja tilit ovat erillään valtion varoista, talousarviosta ja tileistä.”

35 Komissio moittii Portugalin tasavaltaa lähinnä siitä, että sen järjestelmässä kaikkeen täysin julkisen asemansa säilyttäneen CP:n varojen hankintaan ja luovutukseen on saatava liikenneministerin ennakkolupa, kuten asetuksen nro 300/2007 37 §:n 1 momentista käy ilmi. Sen vuoksi, että rautatieliikennettä harjoittavilta yrityksiltä edellytetään tällaista ennakkolupaa tiettyjä toimia varten, niitä ei kuitenkaan voida pitää valtiosta riippumattomina eikä itsenäisinä, joten ne eivät voi vapaasti päättää omasta toiminnastaan.

36 Komission mukaan direktiivin 91/440 5 artiklan 3 kohdasta seuraa selvästi, ettei valtio saa vaikuttaa varojen hankintaa tai luovuttamista koskeviin yksittäisiin päätöksiin. Kyseisessä säännöksessä nimittäin säädetään, että rautatieyrityksillä on erityisesti vapaus päättää henkilöstöään, varojaan ja hankintojaan koskevista asioista.

37 Tästä on todettava, että direktiivin 91/440 johdanto-osan kolmannessa perustelukappaleessa ja direktiivin 91/440 muuttamisesta annetun direktiivin 2001/12 johdanto-osan kahdeksannessa perustelukappaleessa vahvistetaan tarve taata rautatieliikennettä harjoittaville yrityksille valtiosta riippumaton asema ja vapaus päättää omasta toiminnastaan.

38 Vaikka on niin, kuten julkisasiamies on korostanut ratkaisuehdotuksensa 33 kohdassa, että direktiivin 91/440 5 artiklan 3 kohdassa jäsenvaltioiden sallitaan laatia yleiset poliittiset suuntaviivat, on kuitenkin niin, että jotta tavoite, joka koskee rautatieliikennettä harjoittavien yritysten hallinnon riippumattomuutta, voitaisiin saavuttaa, valtio ei saa vaikuttaa kyseisten yritysten varojen hankintaa tai luovuttamista koskeviin yksittäisiin päätöksiin.

39 Kun Portugalin lainsäädännössä edellytetään, että kaikkiin yhtiöosuuksien hankintaa ja luovutusta koskeviin yksittäisiin päätöksiin saadaan maan hallituksen lupa, siinä lisäksi on alistettu CP luonteeltaan poliittiseen ulkoiseen valvontaan, joka ei lainkaan vastaa yksityisoikeudellisen osakeyhtiön osakkeenomistajien käytettävissä olevia toiminta- ja valvontatapoja eikä toiminta- ja valvontakeinoja.

40 Näin ollen on todettava, että Portugalin valtio on säilyttänyt määräävän aseman rautatieyritysten sisäisissä päätöksentekomenettelyissä, mikä on ristiriidassa rautatieliikennettä harjoittaville yrityksille kuuluvan niiden hallinnoimia varoja koskevan päätöksenteon vapauden kanssa.

41 Vaikka lisäksi pitää paikkansa, että Portugalin tasavalta on poistanut ennakkolupaa koskevan edellytyksen lakiesityksessä, jota ei vielä ollut hyväksytty perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättyessä, on muistutettava, että tämän tuomion 24 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä katsotaan, että kun arvioidaan sitä, onko jäsenvaltio jättänyt noudattamatta jäsenyysvelvoitteitaan, on otettava huomioon jäsenvaltion tilanne sellaisena kuin se oli perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättyessä, eikä unionin tuomioistuin voi ottaa huomioon tämän jälkeen tapahtuneita muutoksia.

42 Näin ollen on katsottava, että komission ensimmäinen väite on perusteltu.

Toinen väite, joka koskee direktiivin 91/440 7 artiklan 3 kohdan ja direktiivin 2001/14 6 artiklan 1 kohdan rikkomista

Asianosaisten lausumat

43 Komissio muistuttaa, että direktiivin 91/440 7 artiklan 3 kohdassa ja direktiivin 2001/14 6 artiklan 1 kohdassa jäsenvaltiot velvoitetaan vahvistamaan asianmukaiset vaatimukset sen varmistamiseksi, että rataverkon haltijan tilit ovat tasapainossa. Se katsoo kuitenkin, etteivät Portugalissa infrastruktuurin käyttömaksuista saatavat tulot, valtion rahoitus ja muista kaupallisista toimista kertyvät ylijäämät riitä tasapainottamaan rataverkon haltijan eli REFERin tilejä.

44 Komissio väittää, että kansallisista säännöksistä, joissa Portugalin valtio velvoitetaan seuraamaan rataverkon haltijana olevan yrityksen kehitystä turvatakseen sen taloudellisen ja rahoituksellisen tasapainon sekä seuraamaan rataverkon haltijan taloudellisen tilanteen kehittymistä, huolimatta REFERin rahoituksellisessa epätasapainossa ei ole tapahtunut suotuisaa kehitystä.

45 Portugalin hallitus vahvistaa, että se on sitoutunut sopimaan REFERin kanssa monivuotisissa sopimuksissa infrastruktuurin hallintoa koskevan julkisen palvelun tasoista ja määrittämään vastaavan taloudellisen korvauksen määrän. Näin on mahdollista tasapainottaa tilit REFERissä, joka määrittelee tietyt toiminnalliset ja tekniset laatutasot samalla, kun viranomaiset sitoutuvat myöntämään korvauksia, jotka ovat sopusoinnussa tarvittavien investointien määrän ja julkisen palvelun luonteen kanssa.

46 Portugalin hallitus toteaa, että CP:n ja REFERin kanssa on tarkoitus tehdä julkisia palveluja koskevia sopimuksia, joissa ensinnäkin otetaan huomioon julkisen palvelun velvoitteiden selkeä määritelmä, toiseksi tarve järkeistää tai vähentää liikenteen harjoittamisesta aiheutuvia kustannuksia ja kolmanneksi tarve lähentää asteittain ja vähitellen kyseistä julkista palvelua sekä siihen liittyvää julkista korvausta.

47 Portugalin hallitus väittää vielä käynnistäneensä menettelyn, jonka päätteeksi toteutetaan lainsäädäntötoimenpiteitä, joilla on tarkoituksena yhtäältä lisätä rautatieyrityksen hallinnon riippumattomuutta valtiosta ja toisaalta tasapainottaa rataverkon haltijan tilejä asianmukaisin

toimenpitein eli erityisesti muuttamalla rautatieinfrastruktuurin käyttömaksujen hinnoittelujärjestelmää ja vahvistamalla REFERin kanssa sopimusteitse infrastruktuurin rakentamista, ylläpitoa ja rahoitusta koskevat oikeudet ja velvoitteet.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

48 On todettava, että Portugalin tasavalta ei kiistä sitä, että se ei ollut toteuttanut perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättyessä tarvittavia toimenpiteitä noudattaakseen direktiivin 91/440 7 artiklan 3 kohdan ja direktiivin 2001/14 6 artiklan 1 kohdan mukaisia velvoitteitaan; näissä säännöksissä jäsenvaltiot velvoitetaan vahvistamaan asianmukaiset vaatimukset sen varmistamiseksi, että rataverkon haltijan tilit ovat tasapainossa.

49 Kuten tämän tuomion 24 ja 25 kohdassa on todettu, unionin tuomioistuimen on kuitenkin tarkasteltava tosiseikkoja perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättyessä vallinneen tilanteen valossa.

50 Näin ollen on katsottava, että komission toinen väite on perusteltu.

Oikeudenkäyntikulut

51 Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on vaatinut Portugalin tasavallan velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja koska Portugalin tasavalta on hävinnyt asian, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Portugalin tasavalta ei ole noudattanut yhtäältä yhteisön rautateiden kehittämisestä 29.7.1991 annetun neuvoston direktiivin 91/440/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna 26.2.2001 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2001/12/EY, 5 artiklan 3 kohdan ja toisaalta direktiivin 91/440, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 2001/12, 7 artiklan 3 kohdan sekä rautateiden infrastruktuurikapasiteetin käyttöoikeuden myöntämisestä ja rautateiden infrastruktuurin käyttömaksujen perimisestä sekä turvallisuustodistusten antamisesta 26.2.2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/14/EY, sellaisena kuin se on muutettuna 23.10.2007 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2007/58/EY, 6 artiklan 1 kohdan mukaisia velvoitteitaan, koska se on edellyttänyt, että kaikkiin julkisessa omistuksessa olevan rautatieliikennettä harjoittavan yrityksen CP Comboios de Portugal EPE:n tekemiin yhtiöosuuksien hankintaa ja luovuttamista koskeviin yksittäisiin päätöksiin saadaan maan hallituksen lupa, ja koska se ei ole toteuttanut tarvittavia kansallisia toimenpiteitä noudattaakseen velvoitetta vahvistaa asianmukaiset vaatimukset sen varmistamiseksi, että rataverkon haltijan, Rede Ferroviária Nacional – REFER EP:n, tilit ovat tasapainossa.

2) Portugalin tasavalta velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Allekirjoitukset